

Верховний
Суд

ФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ В СОЦІАЛЬНИХ СПОРАХ

Альберт ЄЗЕРОВ

суддя Верховного Суду, к.ю.н., доцент

Інститут перегляду судового рішення в адміністративній справі (ч.5 ст. 361 КАС України)

5. Підставами для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами є:

- 1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане;
- 2) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні кримінального правопорушення, внаслідок якого було ухвалено судове рішення;
- 3) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом.

Судова практика КАС/ВС щодо перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами

(на прикладі)

- справ щодо перерахунку та виплати пенсії, обчисленої з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, відповідно до статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796–XII зі змінами

(далі Закону № 796–XII)

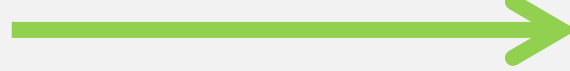

Справа № 826/14077/18

суд першої
інстанції

позовні вимоги задоволено

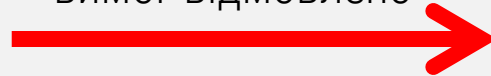

військовозобов'язані, призвані на військові збори для ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, є військовослужбовцями та прирівнюються до осіб, які перебувають на дійсній строковій військовій службі

суд апеляційної
інстанції

у задоволені позовних
вимог відмовлено

оскільки на момент участі у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС позивач не проходив дійсну строкову службу, тому останній не відповідає всім критеріям, наявність яких обумовлює право особи на перерахунок пенсії за ч.3 ст.59 Закону, адже його участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС відбулася не в межах проходження дійсної строкової служби, у зв'язку з чим положення частини третьої статті 59 Закону на нього не поширюються

Касаційна
скарга

Рішенням КСУ у справі за конституційними скаргами Скрипки Анатолія Володимировича та Бобиря Олексія Яковича № 1-р(II)/2019 визнано таким, що не відповідає Конституції України, словосполучення «дійсної строкової», що міститься в положеннях ч.3 ст. 59 Закону

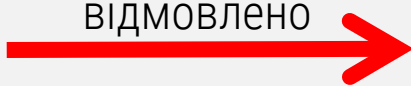
Справа № 826/14077/18

Постанова КАС/ВС від 17.07.2019

касаційний
суд

у задоволенні
позовних вимог
відмовлено

➤ відповідно до рішення КСУ № 1-р(II)/2019 словосполучення «дійсної строкової», що міститься у положеннях частини третьої статті 59 Закону (за якими визначення розміру відшкодування заподіяної внаслідок ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС шкоди при обчисленні пенсії виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, поширюються лише на категорію військовослужбовців, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок цього стали особами з інвалідністю), суперечить Конституції України, не підлягає застосуванню як таке, що втратило чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України Рішення

МОТИВИ СУДУ

Справа № 826/14077/18

Постанова КАС/ВС від 17.07.2019

касаційний
суд

у задоволені
позовних вимог
відмовлено

- посилаючись на ст. 91 Закону України «Про Конституційний Суд України» у взаємозв'язку із ч. 2 ст. 152 Конституції, КАС/ВС дійшов висновку, що суд апеляційної інстанції правильно застосував норми матеріального і процесуального права з огляду на чинність застосованих норм на момент ухвалення судового рішення.
- посилаючись на пункт 2 резолютивної частини Рішення, яким КСУ визнав неконституційним та таким, що втрачає чинність, словосполучення «дійсної строкової», що міститься в положеннях ч. 3 ст. 59 Закону, саме з дня ухвалення Рішення, тобто з 25 квітня 2019 року, Верховний Суд визначив, що до правовідносин, які виникли до цієї дати, слід застосовувати редакцію статті, що була чинною до визнання її неконституційною

МОТИВИ СУДУ

Рішення КАС/ВС від 25.02.2020 р., зразкова справа № 520/1972/19

Висновки суду

Зразкова
справа

в результаті ухвалення Рішення КСУ № 1-р(II)/2019 змінено положення ч. 3 ст. 59 Закону № 796–XII , оскільки розширено раніше встановлений перелік осіб, на яких поширювався порядок обчислення пенсій по інвалідності, визначений цими положеннями Закону;

відтак особи, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження служби та є інвалідами внаслідок цього, мають право на обчислення пенсії виходячи з п'ятикратного розміру згідно з ч. 3 ст. 59 Закону №796–XII з 26 квітня 2019 року;

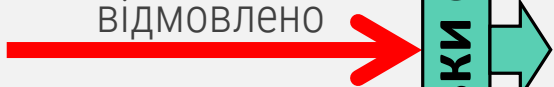
водночас у період з 1 жовтня 2017 року до 25 квітня 2019 року у позивача було відсутнє право на отримання пенсії по інвалідності саме виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, оскільки у цей період ст. 59 Закону № 796–XII поширювалась лише на осіб, які на момент участі у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС проходили дійсну строкову службу

Постанова КАС/ВС від 17.12.2019 р., справа № 808/2492/18

касаційний
суд

у задоволені
ПОЗОВНИХ ВИМОГ
відмовлено

ВИСНОВКИ СУДУ

➤ що наявність Рішення Конституційного Суду України від 25 квітня 2019 року № 1-р(II)/2019 у справі № 3-14/2019 (402/19, 1737/19) не змінює правового регулювання спірних правовідносин та не доводить факту допущення судом помилки під час розв'язання спору. На час виникнення спірних правовідносин та на час ухвалення рішення судом Закон був чинним та підлягав застосуванню.

Постанова КАС/ВС від 17.12.2019 р., справа № 808/2492/18

касаційний
суд

у задоволенні
позовних вимог
відмовлено

► із тексту імперативних приписів п. 1 ч. 5 ст. 361 КАС вбачається, що встановлена КСУ неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом у процесі розв'язання справи, може бути *підставою для перегляду рішення за виключними обставинами тільки якщо рішення суду ще не виконане*. Колегія суддів дійшла висновку, що в ситуації, яка є предметом дослідження, рішення не може вважатись невиконаним у контексті приписів п. 1 ч. 5 статті 361 КАС, *оскільки рішення, що набрало законної сили, яким у задоволенні позову відмовлено, не передбачає примусового виконання*

МОТИВИ СУДУ

Справа № 808/1628/18

суд першої
інстанції

у задоволені
позовних вимог
відмовлено

суд апеляційної
інстанції

касаційний
суд

**Висновки судів
першої та апеляційної
інстанцій**

Ухвала
КАС/ВС про
передачу
справи на
розгляд
Об'єднаної
палати
КАС/АС

➤ встановлена КСУ неконституційність словосполучення «дійсної строкової», яке міститься в положеннях ч.3 ст. 59 Закону, застосованого судом при вирішенні цієї справи, могла бути підставою для перегляду судового рішення у зв'язку з виключними обставинами, якщо б судове рішення, яке просить переглянути позивач, підлягало б виконанню та не було б виконане на час ухвалення Рішення. Та оскільки рішенням Запорізького окружного адміністративного суду від 6.07.2018р. відмовлено у задоволенні позову, це судове рішення не підлягало виконанню, а тому перегляду не підлягає.

Перегляду за виключними обставинами не підлягає (на підставі .1 ч.5 ст.361 КАС України):

судове рішення що набрало законної сили,
яким у задоволенні позову відмовлено,
оскільки воно не передбачає примусового
ВИКОНАННЯ

 особа, якій у задоволенні позову відмовлено (позивач), фактично позбавляється права на перегляд рішення з підстав визнання неконституційним закону, застосованого в її справі

Перегляду за виключними обставинами
підлягає (на підставі .1 ч.5 ст.361 КАС України):

судове рішення про задоволення позову
(повне або часткове), але на момент
подання заяви про перегляд воно не
ВИКОНАНО

Ухвала КАС/ВС від 25.05.2020 року, справа №808/1628/18

про передачу справи на розгляд Об'єднаної палати КАС/ВС

Ухвала
КАС/ВС про
передачу
справи на
розгляд
Об'єднаної
палати
КАС/АС

Підстава передачі:

підхід, сформований рішеннями судів, не визнає права на перегляд за виключними обставинами судових рішень з підстав, передбачених п. 1 ч. 5 ст. 361 КАС, з трьох причин:

- 1) на момент ухвалення судових рішень норма закону, згодом визнана неконституційною, була чинною;
- 2) рішення не підлягали виконанню;
- 3) перегляд рішень з цих підстав порушує принцип правової визначеності.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!